

# **Kansalainen ja viranomaisasiointi - kommenttipuheenvuoro**

Keitä sääntely kuormittaa, miten ja miksi?

Miten vähentää turhaa kuormitusta?

Heikki Hiilamo/STN-hanke Manufacturing 4.0

Säätytalo 26.3.

# Perustuslaki 19. pykälä: oikeus sosiaaliturvaan

Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan **työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden** aikana sekä **lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen** perusteella

# Hyvinvointivaltio: Kannetaan yhdessä sosiaalisia riskejä

”Vanhat” riskit: **työttömyys**, sairaus, työkyvyttömyys, vanhuus, lapsen syntymä, huoltajan menetys)

”Uudet riskit”: ylivelkaantuminen, yksinhuoltajuus, alhainen koulutus, syrjäytyminen

# Sosiaalinen riski

Taustalla joku "negatiivinen" muutos:

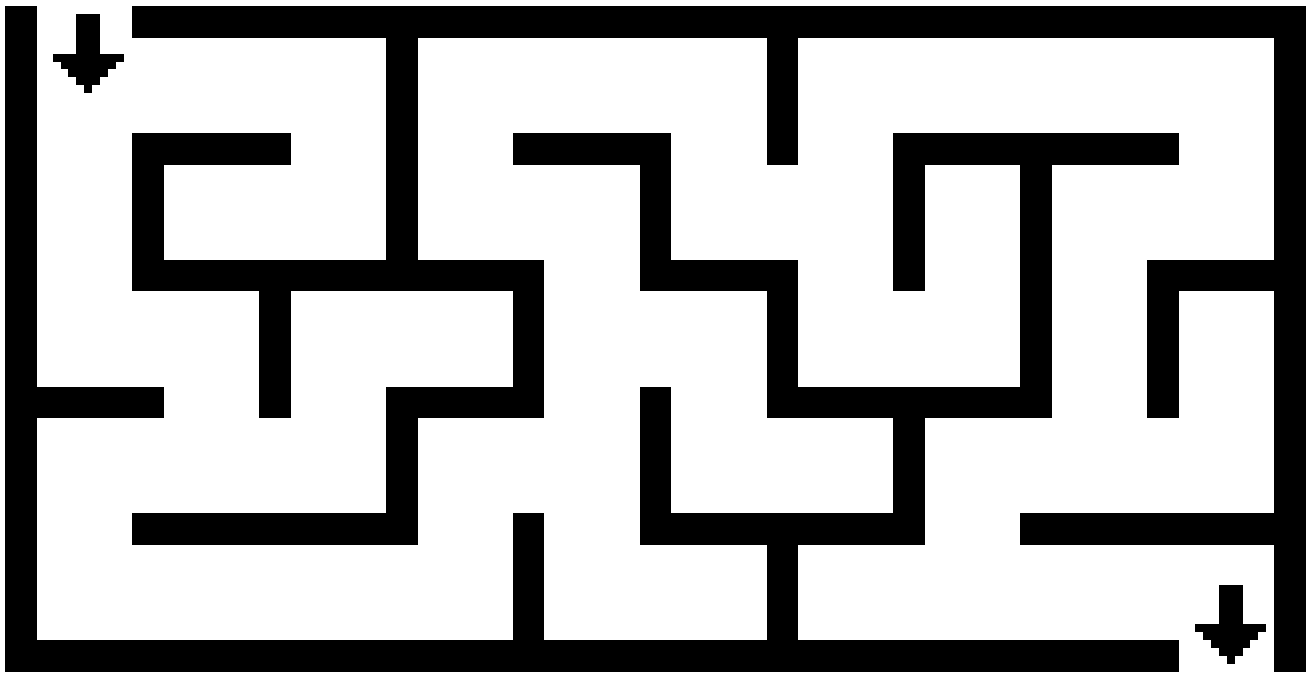
- **Työttömyys/lomautus/palkan alennus**
- Yritystoiminnan loppuminen

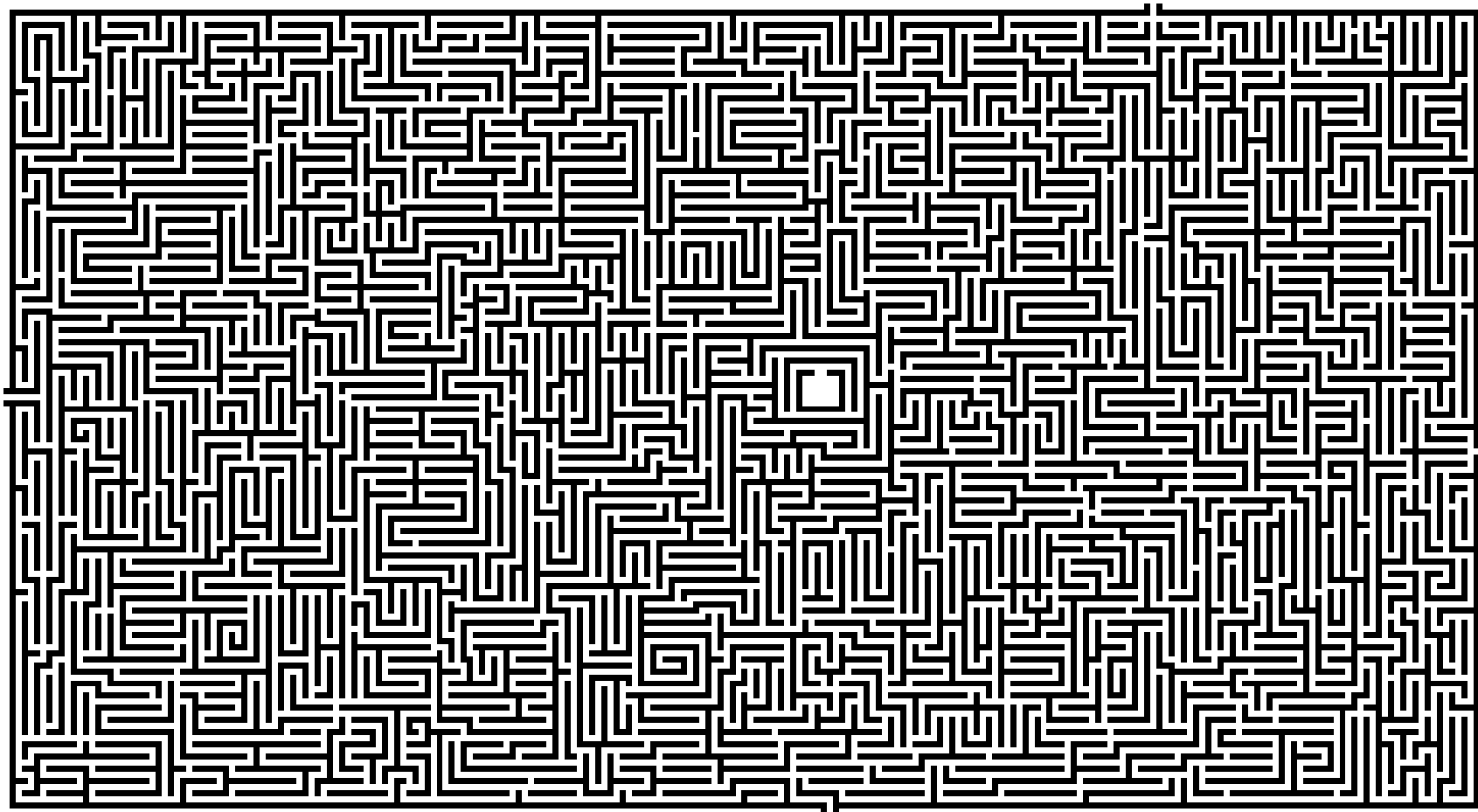
# Riskin jälkeen?

Jokaisella sosiaalisella riskillä on vastinparina joku positiivinen muutos eli **myönteinen siirtymä**

# Myönteisiä siirtymiä

- Uusi (tuettu) työ, korkeampi palkka
- Uusi yritystoiminta
- Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen







# Viimesijaisen sosiaaliturvan ongelmakohdat

Myöntämiskäytännöissä (ml. hakemusmenettelyt, jonot ja maksuviipeet)

Etuuksien yhteensovittamisessa

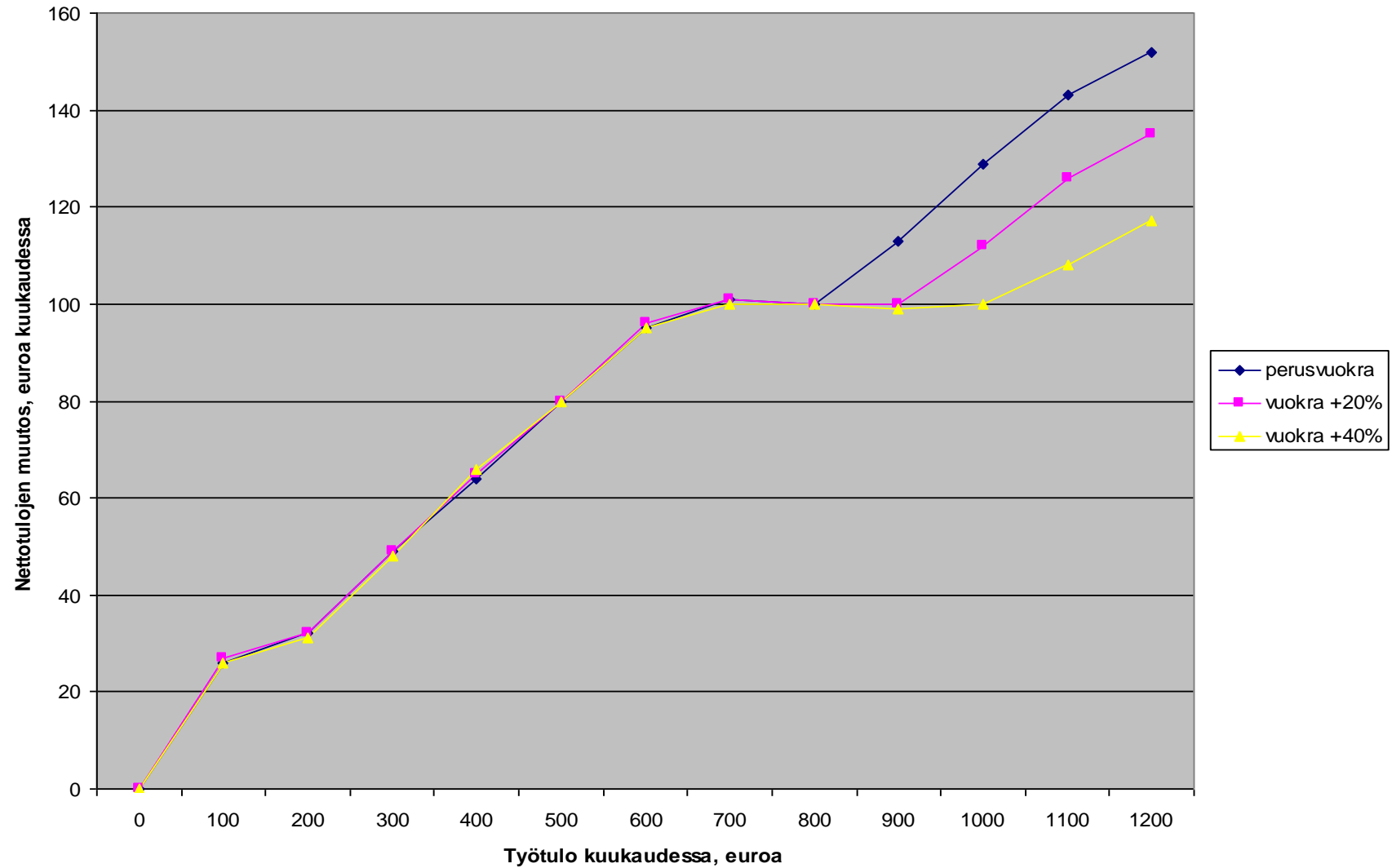
Viranomaisten välisessä yhteistyössä sekä

Tarveharkintaisten sosiaaliturvan asiakkaiden kohtelussa

-> Byrokratialoukku

Hiilamo H: Sosiaaliturvan yhteensovittamisen kannustimet.  
Kansantaloudellinen aikakauskirja 99(3)2003:294-311.

## Työtulojen laskennallinen vaikutus nettotuloihin nelihenkisessä perheessä.

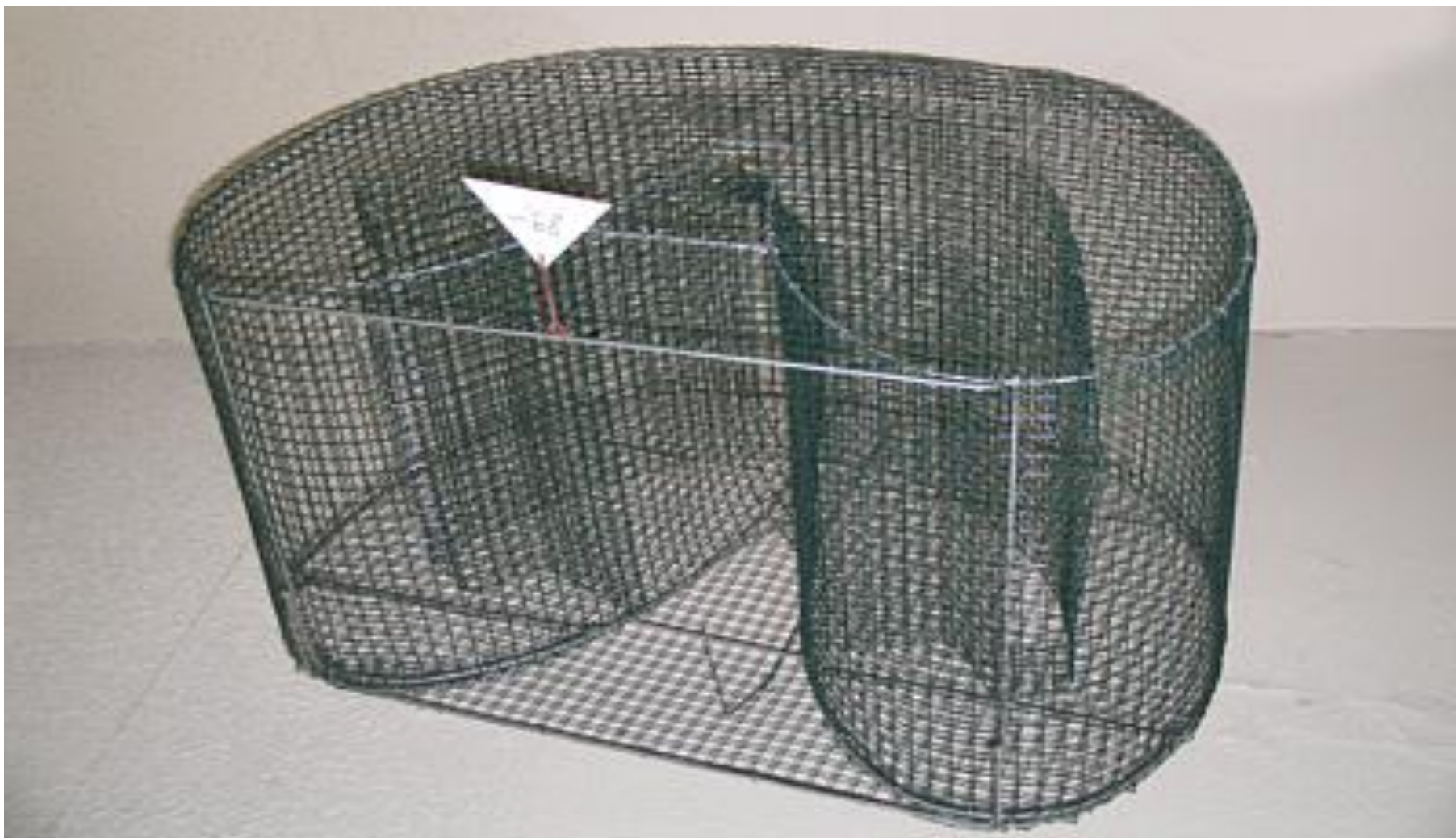


# Kannustinlaskelmat

- Perustuvat vuosituloihin
- Käytetty sosiaaliturvan uudistuksen perusteina
- Eivät kuvaa todellisia tilanteita







# Kokemuksia kolmelta ajanjaksolta

- Etutulotutkimus 2003
- Diakoniajohtajien kysely 2004
- Diakoniajohtajien kysely 2006

# Sosiaalityöntekijöiden haastattelut -03

"Etujen katkeamisen seurauksena ihmiset eivät pysty maksamaan vuokriaan, eivätkä ostamaan ruokaa. Tämä on esteenä sille, että otettaisiin vastaan lyhytaikaisia töitä."  
(sosiaalityöntekijä)

"Kaikki asiat menevät Kelassa sekaisin ja kestää pitkään ennen kuin hommat alkaa rullaamaan." (sosiaalityöntekijä)

"Jos otat muutaman viikon työn, etuudet menevät Kelassa poikki. Me paikkaamme täällä Kelan puutteita. Kestää monta kuukautta ennen kuin rahat juoksee taas normaalisti."  
(sosiaalityöntekijä)



# D-johtajille suunnattu kysely 2/04

**Turku:** Joka kuukausi edessä on asioiden selvittely ja papereiden pyöritys. ”On tosi surullista, että kun ihminen itse yrittää, hän ei saa itse mitään todellista taloudellista hyötyä, kun tulo otetaan muualta pois.” Pitkäaikaistyöttömillä pitäisi olla oikeus ansaita jonkin verran ilman tukien muuttumista.

# D-johtajille suunnattu kysely 2/04

**Hämeenlinna:** Töihin meno ei yleensä kannata ja on riski lähiajan toimeentuloa ajatellen. Parin viikon työ voi sekoittaa seuraavien kuukausien talouden. Tukiviidakossa elävä ihminen väsyä ja tulee araksi erilaisten nöyryytysten jälkeen. Palkkatodistusongelmat ovat tuttuja.

# D-johtajille suunnattu kysely 2/04

**Seinäjoki:** Usein kuulee, että olisi ollut paljon parempi, jos en olisi ottanut työtä vastaan. Etuuskäsittely ongelmana, samoin tulojen jaksoitus ja toimistojen aukiolo. ”Olisiko mahdollista luoda systeemi, jossa asiakas voisi saada kaiken tarvittavan taloudellisen avun yhdeltä luukulta ammatti-ihmisen avustamana”.

# D-johtajille suunnattu kysely 8/06

Lyhyen työrupeaman takia ei kannata mennä töihin, kun siitä seuraa pitkä ja kivinen tie kaikkien tukien ja etuuksien palautumisessa. Ihminen voi joutua tyhjän päälle, kun rahaa ei tule mistään. Maksut jäävät rästiin jne. Tästä syystä on pakko turvautua sosiaalitoimeen / diakoniatyöhön

# Sata-komitea

Hallitus käynnisti sosiaaliturvan uudistuksen kesällä 2007

Työssä mukana keskeiset hallinnonalat, kuntasektori, työmarkkinaosapuolet ja kolmas sektori

Uudistusta valmisteltiin Sata-komiteassa

Komitean tukena 4 jaostoa (ansioturva, perusturva, rahoitus ja kannustavuus sekä hallinto)

Komitean työ päättyi vuoden 2009 lopussa

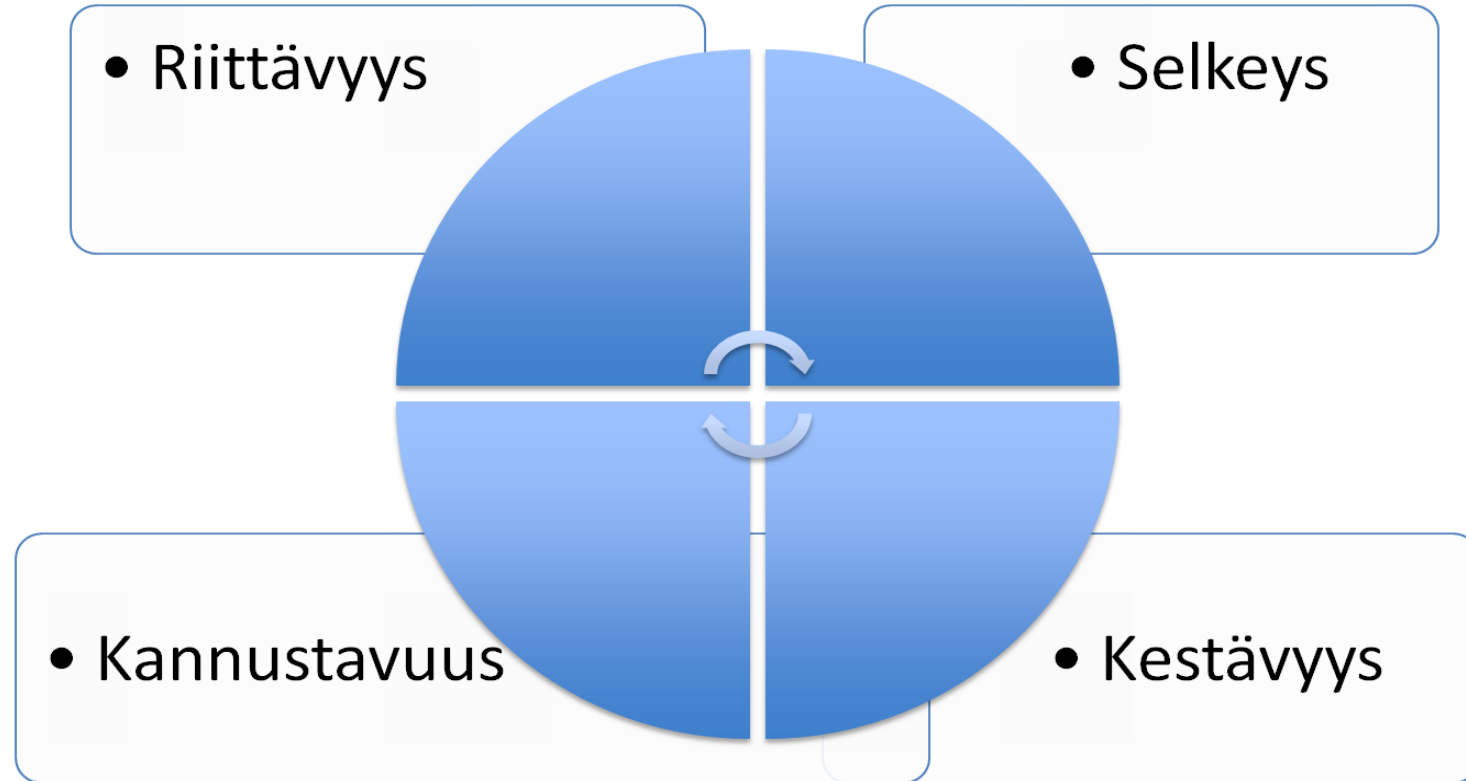
# Komitean asettaminen - taustatekijät

## **Uudistusta valmisteltaessa otettava huomioon:**

- Sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuus – kymmeniä lakeja ja noin 100 eri etuusnimikettä
- Elatussuhde – väestön ikärakenteen muutokset
- Työmarkkinoiden muutokset
- Globaalin talouden vaikutukset

Tavoitteena kattava, kannustava ja hallittava kestävä sosiaaliturva

# Tavoitteet



# Mikä muuttui ja milloin?

## Perusturvan parantaminen

- Kuntoutusrahan vähimmäismäärän korotus (1/2009)
- Toimeentulotuen etuoikeutettua tuloa koskevan kokeilun jatko (1/2009 ja 1/2010)
- Takuueläkkeen käyttöön otto pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulon parantamiseksi (3/2011)
  - koskee vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeitä
  - n. 100 €:n korotus täyteen kansaneläkkeeseen
  - etuuden saajia n. 120.000
- Vähimmäismääräisten etuuksien sitominen KEL-indeksiin (3/2011)
  - sv-päiväraha, vanhempainpäivärahat ja kuntoutusraha sekä lapsilisät. kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki



# Jatkovalmisteluun jääneet asiakokonaisuudet

1. Perusturvan uudistaminen – rakenne, taso ja hallinnointi
2. Asumisen tukijärjestelmät
3. Hoidon tukeminen
4. Työn teon kannusteet ja työllistymisen esteet
5. Byrokratialoukut - lainsäädännön, hallinnon ja menettelytapojen selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen

# Positiiviset muutokset sata-komitean jälkeen

+ Työmarkkinatuen korotus 2012

+ Puolison tulojen tarveharkinnan poisto työmarkkinatuessa

+ Työttömyysturvan suojaosa 300 (+ sama asumistuessa)

+ Totun Kela-siirto

# Negatiiviset muutokset sata-komitean jälkeen

Asumistuki jäänyt jälkeen vuokrasta

Sosiaaliturvan yleiset heikennykset + pitkäaikaistyöttömyys lisänneet totun pitkäaikaista käyttöä

**Taulukko 5.** Eri sosiaaliturvaetuuksia saaneet perinnän asiakkaat ja Kelan etuuden saajat vuonna 2014 (%).

| <b>Etuuslaji</b>                   | <b>% takaisinperinnän asiakkaista<br/>(N = 109 881)</b> | <b>% Kelan etuuden saajista<br/>(N = 2 126 317)</b> |
|------------------------------------|---|---|
| Asumistuet                         | 54  | 23  |
| Työttömyysturvaet                  | 46  | 21  |
| Perhe-et                           | 25  | 30  |
| Opintoet                           | 18  | 15  |
| Eläkkeet                           | 12  | 36  |
| Sairauspäiväraha tai kuntoutusraha | 11  | 9   |
| Vammaistuet                        | 3   | 15  |
| Jokin Kelan etuus                  | 85  | 100   |

**169. Toimisto-, puhelin- ja etäpalveluasointien syyt 2015–2016****Orsaker till byråbesök, telefonkontakt och kontakt via distansservice 2015–2016***Customer contacts through personal visit to local office, telephone call or remote service: Reason for contact, 2015–2016*

| Asioinnin syy<br>Orsak<br><i>Reason for contact</i>   | Lukumäärä <sup>1)</sup> – Antal <sup>1)</sup> – Number <sup>1)</sup> |                  |
|---|--|------------------|
|   | 2015   | 2016             |
| <b>Yhteensä – Sammanlagt – Total</b> .....  | <b>5 851 448</b>   | <b>5 692 094</b> |
| Neuvonta, yleinen (ei hakemusta) – Rådgivning, allmän (inte ansökan) – <i>General advice (no application)</i>   | 1 398 999  | 1 463 348        |
| Vireillä olevan etuushakemuksen täydentäminen – Komplettering av anhängig förmånsansökan – <i>Providing additional information to a pending application for benefit</i> .....                         | 1 290 910  | 1 218 486        |
| Etuushakemuksen jättäminen – Inlämnande av förmånsansökan – <i>Submitting an application for a benefit</i>  | 852 940  | 812 240          |
| Annettua päätöstä koskeva tiedustelu – Förfrågan om utfärdat beslut – <i>Enquiry concerning received decision</i> .....   | 413 069  | 388 971          |
| Vireillä olevan etuushakemuksen tiedustelu – Förfrågan om anhängig förmånsansökan – <i>Enquiry concerning pending application for benefit</i> .....   | 389 991  | 355 337          |
| Esitteiden, lomakkeen, palautuskuoren tai todistuksen pyytäminen – Begäran om broschyr, blankett, svarskuvert eller intyg – <i>Requesting a leaflet, form, return envelope or certificate</i> .....   | 303 755  | 273 907          |
| Maksutiedustelu – Betalningsförfrågan – <i>Payment enquiry</i> .....  | 277 705  | 253 926          |
| Annettua päätöstä koskeva olosuhdemuutos – Ändrade förhållanden i samband med utfärdat beslut – <i>Reporting a change in circumstances in relation to a received decision</i> .....                   | 263 803  | 247 751          |
| Vireillä olevan etuushakemuksen käsittelyn kiirehtiminen – Påskyndande av handläggningen av anhängig förmånsansökan – <i>Requesting expedited handling of a pending application for benefit</i> ..... | 183 840  | 174 342          |
| Liikamaksu ja takaisinperintä – Överbetalning och återkrav – <i>Overpayment and recovery</i> .....  | 182 891  | 164 783          |

**Are you ready for**

**UNIVERSAL  
CREDIT?**

**Now is the  
time to talk  
to us**



**Universal credit  
is not  
working.**

# Yhteenveto

Sosiaaliturva edelleen monimutkainen kokonaisuus

Laaja tahto uudistuksille, teknologia saatavilla

Onko malttia ja tahtoa riittävään valmisteluun?

Työmarkkinajärjestöjen rooli?